

Sosiaali- ja terveysministeriö

kirjaamo@stm.fi

Lausuntopyyntö STM004:00/2020, VN/424/2020

Laki työterveyshuoltolain 3§:n muuttamisesta

Kiitos mahdollisuudesta lausua esitykseen työterveyshuoltolain 3§ muuttamisesta. Suomen Fysioterapeutit ry ja Työfysioterapeutit ry kannattavat muutoksen toteuttamista, joka pohjautuu kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukselle työterveyshuollossa toimivien työfysioterapeuttien asiantuntija-aseman muuttamisen ammattihenkilöksi. Alla perusteluja muutoksen eteenpäin saattamiseksi.

Suomen Fysioterapeutit ry ja Työfysioterapeutit ry pitävät tärkeänä, että työterveyshuollossa toimivien työfysioterapeuttien aseman muuttamisesta asiantuntijasta ammattihenkilöksi. Tämä poistaa työterveyshuollon sisäisen yhteistyön keskeisen rakenteellisen esteen ja lisää mahdollisuuksia aitoon moniammatilliseen yhteistyöhön, josta asiakkaat hyötyvät. Vastaavaa porrasteista jakoa laillistettujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden välillä ei ole käytössä missään muualla terveydenhuollossa.

TULE-sairaudet kasvava haaste

Tuki- ja liikuntaelinsairaudet (TULE) ovat toiseksi yleisin työkyvyttömyyseläkkeiden ja sairauspoissaolojen syy heti mielenterveyden häiriöiden jälkeen. Väestön ikääntyessä ja työurien pidentyessä TULE-sairauksien aiheuttamat työikäisten sairauspoissaolot ja työkykyriskit eivät tule vähenemään ilman selkeää toiminnan muutosta. Työkyvyttömyyseläkkeiden määrä kasvaa nyt kolmatta vuotta peräkkäin, ja kasvua on myös työssäkäyvien työkyvyttömyyseläkehakemuksissa. Työfysioterapeutit ovat ainoa työterveyshuollossa toimiva terveydenhuollon ammattiryhmä, joka on koulutettu TULE-sairauksien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon, fyysisen työkyvyn tukemiseen ja työn muokkauksen keinoihin. Työterveyshuollon tulee omalta osaltaan pystyä vastaamaan tähän haasteeseen riittävän laajalla osaamisella ja toimivalla moniammatillisella yhteistyöllä.

Suomalaisten työpaikkojen työkykyhaasteisiin vastaaminen edellyttää työfysioterapeuttien asiantuntemuksen varhaisempaa ja laajempaa käyttöä työpaikkaselvityksissä, työn ja työolosuhteiden muokkauksessa sekä kuntoutuksen suunnittelussa ja tuessa. Yritysten ja organisaatioiden työterveyshuollon toimintasuunnitelmat tulee laatia aidosti moniammatillisesti. Vuoden 2001 työterveyshuoltolain muutoksen jälkeen työfysioterapeuttien osaamisen hyödyntäminen työpaikoilla on vähentynyt ja työn painopiste on siirtynyt työpaikalla tehtävästä ennaltaehkäisystä oireilevien yksilöasiakkaiden ohjaukseen ja neuvontaan. Tulevaisuudessa on olennaista, että työterveyshuollon asiakasorganisaatioilla on käytössään tarpeidensa mukaista osaamista oikea-aikaisesti ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Työfysioterapeuttien mahdollisuudet tuoda oma ammattitaitonsa työterveyshuollon ja asiakasorganisaation väliseen työterveysyhteistyöhön lisääntyy selvästi asiantuntija/ammattihenkilöjaon poistuessa.

Työfysioterapeutin suoravastaanottotoiminnan mahdollistuminen vuoden 2020 alusta tehostaa TULE-oireisten asiakkaiden neuvontaa ja ohjausta, mutta ei ratkaise työn ja työympäristön haasteita, koska se ei lisää ennalta ehkäisevää ja työkykyä tukevaa moniammatillista toimintaa työpaikoilla. Suoravastaanotto koskee oireilevien yksilöasiakkaiden pääsyä lisäkoulutetun työfysioterapeutin vastaanotolle ensikäynnille ilman lääkärin tai terveydenhoitajan arviota. Fysioterapeutin suoravastaanottopätevyys vaatii laajan (15 op) lisäkoulutuksen ja on jatkossa enenevissä määrin osa työterveyshuollon palvelua, mutta ei välttämättä kaikkien työfysioterapeuttien toteuttamana.

Moniammatillisesta toiminnasta etua kaikille

Moniammatillinen yhteistyö ei ole toteutunut nykyisellä ammattihenkilöihin ja asiantuntijoihin porrastetulla toimintamallilla siten kuin olisi sekä asiakasorganisaatioiden että työterveyshuollon oman toiminnan kannalta tehokkainta ja hyödyllisintä. Tämän osoittaa myös työterveyslääkäreiden, -hoitajien, -psykologien ja työfysioterapeuttien syksyllä 2019 yhteisesti allekirjoittama kannanotto, jossa toivotaan moniammatillisen toiminnan lisäämistä. Sen mukaan nykyinen tilanne on johtanut siihen, että työterveyshoitajat vastaavat työpaikkaan kohdistuvasta ennalta ehkäisevästä toiminnasta kuten työpaikkaselvityksestä ja toimintasuunnitelmasta. Asiantuntijoiden rooli työterveyshuollossa ei ole tällä hetkellä riittävän selvä. Työterveysyhteistyössä tulee toteuttaa hyvää työterveyshuoltokäytäntöä, jossa moniammatillinen toiminta on keskeistä. Vaikka voimassa oleva laki ei estä moniammatillista toimintatapaa, nykyinen tilanne osoittaa, että jako ammattihenkilöihin ja asiantuntijoihin aiheuttaa epäselvyyttä ja kapeuttaa moniammatillista toimintaa. Vallitseva käytäntö kuormittaa työterveyshoitajia. Tuoreen tutkimuksen (2020) mukaan lähes puolet (45%) heistä kokee kuormittuvansa työssään ja kolmannes (32%) paljon tai erittäin paljon. Lakimuutoksella selkeytetään työfysioterapeuttien roolia moniammatillisessa yhteistyössä, mistä hyötyvät asiakasorganisaatiot ja työterveyshuollot.

Myös kuntoutuksen uudistamiskomitean vuonna 2017 antamassa lausunnossa todetaan, että nykyinen käytäntö, jossa ammattihenkilöt arvioivat asiantuntijoiden tarpeen, ei tue riittävästi työntekijän työkyvyn ja kuntoutustarpeen arvioinnin ja monialaisen palvelusuunnitelman oikea-aikaista ja tehokasta toteuttamista. Lausunnossa ehdotetaan työfysioterapeuttien aseman muuttamista ammattihenkilöiksi, jotta voidaan vahvistaa heidän rooliaan kuntoutusprosessin eri vaiheissa ja mahdollisuutta toimia itsenäisesti työkyvyn ja kuntoutustarpeen arvioinnissa sekä hoidon ja kuntoutuksen seurannassa ja arvioinnissa. Tämä parantaa työterveyshuollon mahdollisuutta vastata laadukkaasti nykyisiin ja tulevaisuuden työkykyhaasteisiin.

Moniammatillista toimintatapaa, tiimityötä yleensä ja terveydenhuollon tiimityötä erikseen on tutkittu paljon. Moniammatillisuus määritellään eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhdessä työskentelyksi siten, että he jakavat vallan, tietonsa ja osaamisensa. Moniammatillista toimintatapaa pidetään yleisesti hyödyllisenä, mutta sen toteuttaminen ei ole osoittautunut helpoksi. Sen aikaansaamiseksi tarvitaan avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri, vuorovaikutustaitoja, yhteistä suunnittelua ja osaamisen analyysia ja johtamista, jotka kaikki edellyttävät yhteistä toimintaa sekä tietoista pyrkimistä sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa eri näkökulmien, tietojen ja taitojen yhteen saattamisen esteitä pyritään purkamaan. Moniammatilliseen yhteistyöhön aidosti pyrittäessä on keskeistä purkaa kaikkia mahdollisia yhteistyön esteitä, jotta toimintaa voidaan toteuttaa ja arvioida oikea-aikaisesti, läpinäkyvästi, koordinoitusti ja tehokkaasti. Toimiva moniammatillinen toiminta tukee laadukasta palvelua. Kun palvelua saadaan oikea-aikaisesti ja painopiste on ennalta ehkäisevässä toiminnassa, sen ei ole osoitettu lisäävän kokonais kustannuksia.

Suomen Fysioterapeutit ry ja Työfysioterapeutit ry kannattaa työfysioterapeuttien aseman muuttamista asiantuntijasta työterveyshuollon ammattihenkilöksi. Koska nykyinen jako ammattihenkilöihin ja asiantuntijoihin ei ole osoittautunut toimivaksi eikä se ole syventänyt työterveyshuollon moniammatillista yhteistyötä, joka oli lainmuutoksen tavoitteena vuonna 2001, sen säilyttäminen ei ole enää perusteltua. Myöskään vuonna 2001 työterveyshuoltolain muutoksen yhtenä perusteena käytettyä eri ammattiryhmien välistä eroa peruskoulutukseen sisältyvien työterveyden opintosisältöjen määrissä ei enää ole. Fysioterapeuttien koulutukseen ammattikorkeakouluissa kuuluu noin 5 opintopistettä työn ja terveyden välistä yhteistyötä käsittelevä opintokokonaisuus. Laajuudeltaan se vastaa lääkäreiden ja työterveyshoitajien vastaavia opintokokonaisuuksia. Työterveyshuollossa toimiakseen lääkärit, terveydenhoitajat, fysioterapeutit ja psykologit tarvitsevat saman eli 15 opintopisteen täydennyskoulutuksen.

Helsingissä 18.11.2020

Tiina Mäkinen
Puheenjohtaja
Suomen Fysioterapeutit ry

Merja Blomqvist
Puheenjohtaja
Työfysioterapeutit ry